

УДК 378.011.3–051:373.2]:81

РОЛЬ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

ROLE OF CULTURAL LINGUISTICS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS

С. І. Поворознюк

Актуальність теми дослідження. Необхідність визначення ролі лінгвокультурології у професійній підготовці педагогів із метою пошуку нових методів формування лінгвокультурологічної компетенції як студентів, так і дітей дошкільного віку.

Постановка проблеми. Значення навчання лінгвокультурології у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів потребує особливої уваги та теоретичного обґрунтування з метою конкретизації складових лінгвокультурологічної компетенції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лінгвокультурологію досліджували наступні вчені: Н. Н. Болдирев, Л. І. Мацько, Ю. А. Руденко, О. О. Селіванова та інші.

Постановка завдання. Окреслити коло методологічних проблем, пов'язаних із викладанням лінгвокультурології як науки, що досліджує специфіку репрезентації образів культури в семантиці рідної мови; визначено основні теоретичні засади впровадження лінгвокультурології у процес професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти; доведено важливість формування лінгвокультурологічної компетенції майбутніх вихователів для їхнього фахового зростання, формування фахової майстерності.

Виклад основного матеріалу. З точки зору сучасної лінгвометодики проаналізовано теоретичне і практичне значення лінгвокультурології як науки, що вивчає культурно марковані мовні одиниці, для процесу професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Urgency of the research. The need to define the role of cultural linguistics in professional training of teachers with the aim of finding new methods of cultural linguistics competence formation of students and preschool children.

Target setting. The value of the study of linguistics in the process of professional preparation of future teachers requires special attention and theoretical justification to concretize the components of linguistic and cultural competence.

Actual scientific researches and issues analysis. Cultural linguistics was researched by the following scientists: N. N. Boldyriev, L. I. Matsko, Yu. A. Rudenko, O. O. Selivanova and others.

The research objective. We aim to outline the methodological issues related to teaching of cultural linguistics as a science that explores specifics of culture images representation in the native language semantics. The main theoretical basis of cultural linguistics introduction in the process of professional training of future specialists of preschool education have been defined; importance of linguistic and cultural competence formation of future teachers for their professional growth and formation of professional skills has been proved.

The statement of basic materials. From the point of view of modern linguistic methodology, theoretical and practical value of cultural linguistics as a science that investigates culturally marked language units for the process of professional training of future specialists of preschool education has

Особливого значення навчання лінгвокультурології набуває у процесі професійної підготовки студентів за спеціальністю «Дошкільна освіта» (спеціалізація: іноземна мова), адже перед ними постає завдання оволодіти навичками міжкультурної комунікації, і відповідно набутти міжкультурної комунікативної компетентності.

Висновки. Навчання лінгвокультурології у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів відповідає вимогам сучасної культурно-спрямованої мовної освіти і сприяє усвідомленню студентами особливостей взаємозв'язку мови та культури, засвоєнню комплексу основних лінгвокультурологічних понять, формуванню полікультурної мовної особистості.

Ключові слова: лінгвокультурологія, професійна підготовка вихователя, лінгвокультурологічна компетенція фахівця дошкільної освіти.

been analyzed. Cultural linguistic teaching becomes of particular importance in the process of professional training of students majoring in "Preschool education" (specialization: foreign language), because they face the challenge to master the skills of intercultural communication, and thus acquire intercultural communicative competence.

Conclusions. Teaching cultural linguistics in the process of professional training of future teachers meets the requirements of modern cultural-oriented language education and promotes awareness of students as to the peculiarities of interrelation of language and culture, mastering a set of core linguistic and cultural concepts, formation of a multicultural linguistic individual.

Keywords: linguistics culturology, the professional training of the future educators, lingvo-cultural competence of preschool educator specialist.

Актуальність теми дослідження. У процесі професійної підготовки майбутніх вихователів особливе місце посідає культурно-спрямована мовна освіта. Лінгвокультурологічний підхід до навчання мови сприяє формуванню вмінь майбутніх фахівців дошкільної освіти враховувати в професійній діяльності ідіоетнічні та ідіокультурні характеристики вихованців, засвоєнню ними як носіями національної лінгвокультури комплексу національно-культурних знань, вербалізованих у лексичних, фразеологічних і текстових мовних одиницях. Застосування цього підходу зумовлює необхідність визначення ролі лінгвокультурології у професійній підготовці педагогів із метою пошуку нових методів формування лінгвокультурологічної компетенції як студентів, так і дітей дошкільного віку, що й зумовило актуальність запропонованого дослідження.

Постановка проблеми. Лінгвокультурологічний підхід до навчання мови є одним із провідних у сучасній методичній науці. Зокрема, на сьогодні існує ряд наукових розвідок щодо дослідження специфіки реалізації

культурологічного підходу до навчання рідної мови (Н. Н. Болдирєв [2]), формування культурно-мовної компетенції в етнолінгвістичному аспекті (В. І. Кононенко [5]), здійснення аналізу проблем культурно-мовної освіти майбутніх вихователів (Ю. А. Руденко [8], І. Д. Давидченко [4]). Однак, питання значення навчання лінгвокультурології у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів потребує особливої уваги та теоретичного обґрунтування з метою конкретизації складових лінгвокультурологічної компетенції, якої мають набути власне майбутні вихователі протягом оволодіння майбутнім фахом, і завдань, які поставлені перед ними Державним стандартом дошкільної освіти в аспекті виховання дітей дошкільного віку як носіїв базових лінгвокультурних знань, представників рідної лінгвокультури.

Аналіз останніх досліджень. Вивчення проблем застосування культурно-маркованої інформації в мовній освіті здійснюється з 70-х років ХХ століття, а саме – з моменту становлення лінгвокультурології як науки, що «має на меті за допомогою лінгвістичного аналізу культури в її широкому вимірі, з опертям не лише на писану традицію, а й на мистецтво, встановити інші різновиди духовної культури» [5, с. 21]. Н. Н. Болдирєв визначає три основних напрямки реалізації культурологічного підходу до навчання рідної мови: 1) вивчення мови як елемента культури; 2) вивчення культурно та національно-специфічних концептів і мовних репрезентантів відношень між ними; 3) вивчення національної специфіки мовних значень у межах певної культури як сукупності концептів певної концептуальної системи [2, с. 2]. Л. І. Мацько наголошує на тому, що лінгвокультурологічний чинник навчання мови є наступним після лінгводидактичного, адже за своєю суттю він спрямований на формування в мовців саме української мовної картини світу, української національної свідомості, учити «сучасний український спосіб життя поєднувати з оновленими традиціями, звичаями, мораллю, зберігати і передавати далі історичну пам'ять народу. Тут відкривається

широкий простір для лінгвокультурологічної роботи з прислів'ями, приказками, фразеологізмами, українською антропонімною лексикою, правильною орфоепією і написанням» [7, с. 113]. Останні дослідження в галузі лінгвометодики свідчать про необхідність застосування лінгвокультурологічного підходу як у фаховій підготовці педагогів загалом, так і майбутніх вихователів зокрема. Питання значення культурологічного підходу в розвитку увиразнення мовлення майбутніх вихователів досліджувала Ю. А. Руденко, вказуючи на те, що «від культурного рівня людей, що оточують дошкільника, від мовного потенціалу, який черпає дитина з сімейної та суспільної монокультурної криниці, залежатиме, який потенціал вона зможе накопичити для наступних поколінь» [8]. Цей підхід реалізується через формування знань про культуру в межах теми, яка вивчається згідно з програмою, та низку вмінь оперувати цими знаннями, тобто через формування лінгвокультурологічної компетенції [10]. Лінгвокультурологічною, або мовно-культурною (за О. О. Селівановою), компетенцією є «здатність носіїв певної етнічної культури й мови впізнавати в мовних одиницях і мовленнєвих продуктах культурно значимі установки й норми, ціннісні орієнтири, культурні коди й можливість їхньої переорієнтації, а також організовувати свою комунікативну поведінку та текстопородження згідно з цими культурними знаннями» [9, с. 286]. Вивчення особливостей лінгвокультурологічної компетенції як феномену теорії і практики професійної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку дозволило сформулювати «концепції якості навчання, які орієнтовані на становлення майбутнього вихователя як сильної мовної особистості демократичного типу, що володіє етичною відповідальністю і високою лінгвокультурологічною компетентністю у продуктивних і репродуктивних комунікаціях, монологічному та діалогічному режимі, усній і письмовій формах мовної діяльності» [4, с. 197].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. У сучасній лінгвометодиці недослідженим залишається теоретичне і практичне значення лінгвокультурології як науки, що вивчає культурно марковані мовні одиниці, для процесу професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Постановка завдання. Метою статті є окреслити коло методологічних проблем, пов'язаних із навчанням лінгвокультурології як науки, що досліджує специфіку репрезентації образів культури в семантиці рідної мови; визначити основні теоретичні засади впровадження лінгвокультурології у процес професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти; довести важливість формування лінгвокультурологічної компетенції майбутніх вихователів для їхнього фахового зростання, формування фахової майстерності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна підготовка майбутніх вихователів передбачає набуття ними особистісного смислу діяльності, формування фахової майстерності. «Професійне становлення вихователя в процесі його підготовки у вищій школі передбачає не тільки оволодіння певною сукупністю знань, умінь і навичок, але і його особистісне самовдосконалення, активізацію професійної позиції, виховання таких якостей, як комунікативність, тактовність, критичність тощо» [6, с. 74]. Водночас є важливим і національно-патріотичне виховання майбутніх фахівців дошкільної освіти, оскільки саме на них першочергово покладається завдання виховання майбутнього покоління української нації. У зв'язку з цим особливе місце в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів посідає лінгвокультурологія як наука, що вивчає мовні одиниці, які найбільш яскраво репрезентують національні особливості культури народу.

Основними поняттями лінгвокультурології зазвичай вважають культурний концепт, константи культури, культурні установки, код культури, культурну конотацію, культурний простір, мовну картину світу, мовну особистість. У науковій лінгвістичній літературі їм дається вичерпне

тлумачення, хоч про деякі з цих термінолексем ще не склався усталений погляд у науковому середовищі. В аспекті лінгводидактики важливим є врахування основних одиниць лінгвокультури, або лінгвокультурем, від лексичного до текстового рівня, що репрезентовані переважно у таких джерелах: 1) народній поетичній творчості, що є суттєвою частиною національної культури народу, важливим джерелом пізнання цивілізації та історії, відображенням суспільної свідомості нації; 2) пам'ятках історії, спеціальних історичних, філософських, соціологічних, літературознавчих, лінгвістичних, естетичних та інших дослідженнях; 3) висловах видатних діячів науки, мистецтва та літератури, в яких відображені найважливіші оцінки нації та національної особистості; 4) літературних творах як вторинних модельованих системах, у яких знайшла художнє відображення національна особистість (типи та образи) та публіцистика; 5) видатних особистостях як моделі національної особистості; 6) думках і судженнях іноземців про певну націю та її культуру [3, с. 56].

До складу лексичних одиниць, що характеризуються яскраво вираженою національно-культурною семантикою, належать: 1) реалії – назви предметів чи явищ, характерних для української культури й відсутніх в інших; а також національно специфічні власні назви; 2) конотативна лексика – слова, які вирізняються культурно специфічними асоціаціями, що склалися історично; 3) фонові лексика – українські назви предметів і явищ, які мають аналоги в інших культурах, але відрізняються українськими національними особливостями функціонування, формою, призначенням та ін. Вправне оперування у власному мовленні такими лінгвокультурами свідчить про те, що лінгвокультурологічна компетенція мовця сформована на належному рівні, а отже, майбутній вихователь має і сформовані комунікативні навички, що є одним із пріоритетних завдань професійної підготовки майбутніх вихователів у вищих навчальних закладах.

Найвиразніше виявляють національно-культурні особливості мовної системи фразеологічні одиниці, лексеми в яких виступають не ізольовано, а в сталих поєднаннях, що зберігають і передають широкий спектр уявлень етносу про світ. Фразеосистема національної мови зберігає у вербалізованому вигляді систему цінностей і стереотипів, загальноприйнятих у культурі та традиціях народу. Тому для лінгвокультурного аспекту підготовки фахівців дошкільної освіти важливим завданням є засвоєння фразеологізмів, у яких відображається національна своєрідність історії, культури, традиційного способу життя українського народу.

Лінгвокультуреми текстового рівня (прецедентні тексти) репрезентують лінгвокультурну інформацію в комплексі як сукупність культурно маркованих знань та уявлень носіїв української культури, джерелами якої є історичні та суспільні події, національні звичаї, традиції, побутове життя, особливості релігійного віровчення та міфологічного світогляду українського народу. Основною формою вияву лінгвокультурної інформації є текст, який репрезентує комплекс національно-культурних кодів, що трактуються носіями мови відповідно до їхніх національно-ментальних настанов.

Лінгвокультурологічний підхід у професійній підготовці майбутніх вихователів зумовлює збагачення студентів належним обсягом знань зі сфери базових елементів рідної культури, здобутків світової культури, формування в них національного світогляду, що базується на загальнолюдських і національних морально-етичних і духовних цінностях, тобто формування лінгвокультурологічної компетенції як складової комунікативної компетентності. Лінгвокультурологічна компетенція «реалізується у знаннях матеріальної і духовної культури, історичного розвитку української нації, фольклору, традицій, звичаїв і обрядів рідного народу, а також в уміннях використовувати культурознавчі знання у професійній діяльності» [4, с. 198].

Вихователь насамперед є носієм лінгвокультури рідного народу, основною формою вияву якої є рідна мова. Слово вихователя як основний засіб виховання дітей дошкільного віку має бути культурно вагомим, національно спрямованим. Саме через слово вихователь здійснює свої основні професійні завдання щодо патріотичного виховання дошкільників, розвитку зацікавленості дітей рідною культурою, традиціями, звичаями, збагачує словниковий запас дітей дошкільного віку елементарними лінгвокультуремами, що є знаковими для української лінгвокультури, а також створює позитивну атмосферу для навчання дітей дошкільного віку рідної мови у її взаємозв'язках із національною культурою.

Особливого значення навчання лінгвокультурології набуває у процесі професійної підготовки студентів за спеціальністю «Дошкільна освіта» (спеціалізація: іноземна мова), адже перед ними постає завдання оволодіти навичками міжкультурної комунікації, і відповідно набути міжкультурної комунікативної компетентності. Навчально-виховний процес вимагає від цих вихователів виконання професійних завдань як щодо розвитку іншомовних мовленнєвих умінь і навичок дітей дошкільного віку, так і щодо формування полікультурної особистості вихованців, що забезпечується саме застосуванням лінгвокультурологічного підходу до навчання мови.

Висновки та перспективи використання результатів дослідження.

Навчання лінгвокультурології у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів відповідає вимогам сучасної культурно-спрямованої мовної освіти і сприяє усвідомленню студентами особливостей взаємозв'язку мови та культури, засвоєнню комплексу основних лінгвокультурологічних понять і одиниць, формуванню полікультурної мовної особистості, здатної оперувати як одиницями рідної лінгвокультури, так і забезпечувати діалог культур, міжкультурне спілкування під час навчання іноземної мови дітей дошкільного віку. Перспективність подальших досліджень полягає у необхідності подальшої теоретико-методологічної розробки технологій, які

сприятимуть підвищенню ефективності застосування лінгвокультурологічного підходу до навчання мови в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації [Електронний ресурс] / Ф. С. Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205 с. – Режим доступу: [http // terminy-mizhkult-komunikacii.wikidom.com/k](http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidom.com/k)
2. Болдырев Н. Н. Концептуальная основа языка / Н. Н. Болдырев // Когнитивные исследования языка. Вып. IV. Концептуализация мира в языке : [коллективная монография]. – М.; Тамбов : Издательский дом ТГУ им. Г. Р. Державина, 2009. – 358 с.
3. Воробьев В. В. Лингвокультурология / В. В. Воробьев. М. : Издательство Российского университета дружбы народов. – 2006. – 112 с.
4. Давидченко І. Д. Лінгвокультурологічна компетентність як феномен теорії і практики професійної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / І. Д. Давидченко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 130. – С. 197 – 200. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_130_47
5. Кононенко В. І. Українська лінгвокультурологія : навчальний посібник / В. І. Кононенко. – К. : Вища школа, 2008. – 327 с.
6. Куліш Р. В. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до професійної діяльності / Р. В. Куліш // Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. – 2014. – Вип. 1.45 (106). – С. 73 – 77.
7. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі / Л. І. Мацько. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – 607 с.
8. Руденко Ю. А. Культурологічний підхід до розвитку вираження мовлення майбутніх вихователів [Електронний ресурс] / Ю. А. Руденко. – Режим доступу : www.scienceandeducation.pdpu.edu.ua
9. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля – К, 2008. – 712 с.
10. Чаграк Н. І. Лінгвокультурологія як важливий напрям навчання іноземних мов професійного спілкування [Електронний ресурс] / Н. І. Чаграк. – Режим доступу: <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=20169&chapter=1>

References

1. Batsevych F. S. *Slovyk terminiv mizhkul`turnoyi komunikaciyi* [Glossary intercultural communication]. Available at: [http // terminy-mizhkult-komunikacii.wikidom.com/k](http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidom.com/k)
2. Boldyrev N. N. *Kontseptual'naja osnova jazyka* [Conceptual basis of the language]. *Kognitivnyye issledovaniya yazyka, vol.IV Kontseptualizatsiya mira v yazyke*. Moscow, 2009, 358 p.
3. Vorob'ev V. V. *Lingvokul'turologija* [Linguistic culturology]. Moscow, 2006, 112 p.
4. Davy`dchenko I. D. *Lingvokul`turologichna kompetentnist` yak fenomen teorii i prakty`ky` profesijnoyi pidgotovky` majbutnikh vy`khovateliv ditej doshkil`nogo viku* [Linguistic and cultural competence as a phenomenon of the theory and practice of training future educators of preschool children]. *Visnyk Chernihivs`koho natsional`noho pedahohichnoho universytetu*.

Seriya : Pedagogichni nauky, 2015, vol. 130, pp. 197 – 200. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_130_47

5. Kononenko V. I. *Ukrayins`ka lingvokul`turologiya* [Ukrainian linguistic culturology]. Kyiv, 2008, 327 p.

6. Kulish R. V. *Pidgotovka majbutnikh fahivciv doshkil`noyi osvity` do profesijnoyi diyal`nosti* [Preparation of the future experts of preschool education to the profession]. *Naukovyy visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlyns`koho*, 2014, vol. 1.45 (106), pp. 73 – 77.

7. Mats`ko L.I. *Ukrayins`ka mova v osvith`omu prostori* [Ukrainian language in the educational space]. Kyiv, 2009, 607 p.

8. Rudenko Yu. A. *Kul`turologichny`j pidhid do rozvy`tku uvy`raznennya movlennya majbutnikh vy`khovateliv* [Culturological approach to the development of speech expressiveness future educators]. Available at: www.scienceandeducation.pdpu.edu.ua

9. Selivanova O. O. *Suchasna lingvisty`ka : napryamy` ta problemy`* [Modern Linguistics: Trends and Challenges] . Poltava, 2008, 712 p.

10. Chagrak N. I. *Lingvokul`turologiya yak vazhly`vy`j napryam navchannya inozemny`h mov profesijnogo spilkuvannya* [Linguistic culturology as an important direction of teaching foreign languages for professional communication]. Available at: <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=20169&chapter=1>

УДК 81`25:[811.111:004]:811.161.2

МОДЕЛЬ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕРМІНІВ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

TRANSLATION MODEL OF ENGLISH COMPUTER TERMS INTO UKRAINIAN
LANGUAGE

В.О. Кивлюк

Актуальність теми дослідження. Прогресуючі процеси комп'ютеризації все більше заповнюють науково-технічний і життєвий простори сучасної людини. Саме через це з'явилася необхідність адекватного перекладу текстів комп'ютерної тематики, з однією мови на іншу. Оскільки більшість терміносистеми комп'ютерної сфери розробляється англійською, а ми навчаємося і живемо в Україні, то для нас актуальною є проблема перекладу термінів, що стосуються комп'ютерних технологій, з англійської мови саме на українську мову. Особливо цього потребує переклад літератури з інформаційно-комунікаційних технологій,

Urgency of the research. Progressing computerization processes are increasingly filling the scientific, technical and living spaces of modern man. That's why there was a need for an adequate translation of computer-themed texts from one language to another. Because most of the computer environment terminology is developed in English, so how we study and live in Ukraine, That's why for us the problem of translating the terms of computer technology from English into Ukrainian is actual. This is especially required by the translation of literature from information and communication technologies, translation of the interface of software products, technical documentation, etc.